

We have analyzed 49 idioms on the denotation of person's emotions. The majority of the phraseological units have negative connotation: 27 units (55,1% of the general quantity in this subgroup).

Conclusions. Phraseology is a branch of linguistics, which examines lexical indivisible combination of words. It is the study of set or fixed expressions, such as idioms, phrasal verbs, and other types of multi-word lexical units (often collectively referred to as phrasemes). All the studies idioms in the phrase-semantic group «Human's character» could be divided into several subgroups according to their meaning and their connotation. They can be used denote negative emotions (anger, aggression, disappointment, internal feelings of a person, indifference, etc.) or positive emotions (love, joy, happiness). We can conclude that the emotional systems of different peoples and cultures are basically alike: negativity, prevailing in their lexicon, is inferior to the positivity in usage and syntagmatic combination, which could be explained by psychological aspirations of mankind to positivity.

REFERENCES

1. Collis H. 101 American English Idioms and Proverbs / H. Collis. – Lincolnwood (Chicago), 1987. – 111 p.
2. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. – London, 1974. – 639 p.
3. Береза Т. Практичний англо-український словник фразеологічних синонімів / Т. Береза, Л. Коцюк, О. Кулинський. – Львів : БаК, 2011. – 400 с.
4. Береза Т. А. Сучасний англо-український словник живої мови / Т. А. Береза. – Львів : Априорі, 2012. – 400 с.
5. Варій М. Й. Загальна психологія / М. Й. Варій. – Київ : «Центр навчальної літератури», 2009. – 1007 с.
6. Волошкина И.А. Фразеосемантическое поле «характер человека»: на материале французского языка / И. А. Волошкина : автореф. ... дисс. на соискание уч. степени канд. филолог. наук. – Белгород, 2009. – 22 с.
7. Максименко С. Д. Загальна психологія / С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко. – К. : МАУП, 2000. – 256 с.

Дата надходження до редакції: 10.05.2019 р.

УДК 37:378:81'373.45–056.87:008–057.87:009:331.54

Анастасія ПЛУЖНИК,
аспірантка Інституту проблем виховання
НАПН України,
викладач кафедри іноземних мов
Миколаївського національного
університету імені В. Сухомлинського

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ВИХОВАНOSTІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються компоненти, а також визначаються критерії, показники і рівні вихованості іноземної комунікативної культури студентів гуманітарних спеціальностей закладів вищої освіти.

Ключові слова: іноземна комунікативна культура, компоненти, критерії, показники та рівні вихованості іноземної комунікативної культури.

В статье рассматриваются компоненты, а также определяются критерии, показатели и уровни воспитанности иноязычной коммуникативной культуры студентов гуманитарных специальностей высших учебных заведений.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная культура, компоненты, критерии, показатели и уровни воспитанности иноязычной коммуникативной культуры.

The article considers the components of the education of the foreign language communicative culture of students of humanitarian specialties and determines the criteria, indicators and levels of education of foreign language communicative culture.

Learning the language is inseparable from the process of mastering, perception and knowledge of the world, the surrounding reality. The manifestation of personal grounds (self-expression and self-determination of the student's personality), desire to learn a foreign language depends on the degree of student's motivatedness, desire to be success in the personal, professional and intellectual sense.

The result of education of the foreign language communicative culture is the awareness and acceptance by the young man of the value of other cultures, his readiness for foreign communication.

Thus, the foreign language communicative culture is aimed at the formation of certain systemic value needs and landmarks in a person.

Consideration of the content of the foreign language communicative culture of students from humanistic positions makes it possible to distinguish the following components: gnostic, communicative, emotional-value and activity components.

In order to monitor and analyze the dynamics of education of a foreign language communicative culture of the participants in the educational process, the following criteria (cognitive, emotional and value, cultural-behavioral) for the education of a student's foreign-language communicative culture are recognized in the study.

The developed criteria and indicators give an opportunity to characterize the educational levels (elementary (imperfect), intermediate (potentially-perfect) level, advanced (perfect) of the foreign language communicative culture of students of the humanities specialties of institutions of higher education.

Key words: foreign language communicative culture, components, criteria, indicators and levels of education of the foreign language communicative culture.

Постановка проблеми. Необхідність розвитку іншомовної комунікативної культури засвідчує неабияка кількість суперечок у світовому суспільстві, що пов'язані з розумінням норм взаємодії різноманітних культур. Вирішити ці проблеми можна лише за допомогою об'єднання та співпраці міжнародних спільнот, діяльність яких спрямована на покращення розуміння культурних, релігійних традицій та цінностей різних країн.

Вивчення мови тісно пов'язане із процесом освоєння, сприйняття, пізнання світу та навколишньої дійсності. Прояв особистісних підстав (самовираження та самовизначення) особистості студента, його бажання пізнавати іншомовну культуру залежить від ступеня вмотивованості, бажання вдосконалюватися в особистісному, професійному та інтелектуальному смислах. Особливого значення виховання іншомовної комунікативної культури набуває в контексті євроінтеграції освітніх систем, оскільки володіння нормами міжкультурної комунікації є важливою передумовою мобільності студентів, налагодження міжнародних контактів, доступу до світової бази знань, здійснення професійної, наукової і громадської діяльності, що сприятиме встановленню взаєморозуміння та взаємоповаги.

Особливості виховання іншомовної комунікативної культури спрямовують наукові пошуки на оновлення загальнопедагогічних підходів до іншомовної підготовки фахівців. Результатом такого виховання є усвідомлення та прийняття молоді людиною цінності інших культур, її готовність до іншомовної комунікації.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. У визначенні теоретичних засад іншомовної комунікативної культури в межах нашого дослідження важливе значення мають праці, присвячені взаємозв'язку мови, культури і комунікації, зокрема: філософські (М. Бахтін, М. Бубер, В. Межуєв); культурологічні (Л. Кондрацька, А. Малахов, А. Могильний, Г. Чайка, С. Черепанова, Т. Чмут); психологічні (Г. Андреева, О. Бодальов, О. Леонтєв, Л. Орбан-Лембрик, В. Семиченко); лінгвістичні (Б. Головін, І. Зимня, Г. Онкович, Є. Пассов, О. Садохін, С. Тер-Мінасова, Є. Шубін); педагогічні (Н. Волкова, І. Зязюн, О. Мудрик, В. Реан, О. Рудницька, Г. Сагач, В. Смирнов, А. Солодка).

Перспективи культури спілкування в досягненні виховної мети, її місце і роль у процесі набуття

студентами соціально значущого досвіду відображені в наукових дослідженнях Г. Андреева, Л. Буєва, Л. Виготського, А. Донковцева, Д. Ельконіна, І. Кона, Р. Кричевського, Б. Леонова, А. Леонтєва, Б. Паригіна, В. Соковкіна, Є. Шумиліна. Критерії вихованості розглядали Ф. Горовський, Л. Лаврова, Н. Мойсеюк, Г. Ніколаєва, І. Підласова та інші.

Метою статті є визначення структурних компонентів, критеріїв, а також відповідних показників та рівнів вихованості іншомовної комунікативної культури студентів гуманітарних спеціальностей закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Вихованість є найважливішою психолого-педагогічною та соціально-психологічною характеристикою особистості, що тісно пов'язана з усіма її сторонами та яка відображає ступінь гармонійності індивіда.

В Академічному тлумачному словнику української мови термін «вихованість» трактується, як «уміння добре поводити себе в товаристві, володіти своїми почуттями» [2].

У педагогіці вихована людина характеризується знанням правил культури поведінки. У більш загальному сенсі вихованість визначається не лише дотриманням правил поведінки і спілкування, прийнятих у даному суспільстві, а й внутрішньою культурою людини, відтвореною в його світогляді [6, с. 43].

Погоджуємося із думкою В. Аїтова, який розглядає іншомовну комунікативну компетенцію як готовність і здатність фахівця, що не вивчав іноземну мову на філологічному факультеті, застосовувати іншомовні лінгвокраїнознавчі, наукові та предметні знання для здійснення повноцінної іншомовної міжкультурної комунікації [1, с. 48].

У контексті нашого дослідження іншомовна комунікативна культура розглядається як сукупність норм і правил, що регулюють спілкування людей у різноманітних культурних контекстах. Вона характеризується наявністю комунікативного ідеалу, толерантним ставленням до співрозмовника як до цінності, усвідомленням його індивідуальних особливостей, власних комунікативних здібностей та вмінням володіти комунікативною ситуацією.

Таким чином, іншомовна комунікативна культура спрямована на формування в людини певних системних ціннісних потреб та орієнтирів.

Розгляд змісту іншомовної комунікативної культури студентів із гуманістичних позицій дає змогу виокремити такі її складники, як *гностичний, комунікативний, емоційно-ціннісний та діяльнісний (див. рис.)*.

Гностичний компонент визначається системою знань студента і включає загальнокультурний рівень і рівень спеціальних знань. Цей компонент охоплює вміння студентів аналізувати суперечності та критично оцінювати отримані результати комунікації. До загальнокультурних знань відносяться знання в галузі мистецтва і літератури, обізнаність та вміння орієнтуватися в питаннях релігії, права, політики, економіки, соціального життя та екологічних проблем.

Комунікативний компонент – це особливості комунікативної діяльності індивіда та специфіка його взаємодії з іншими в соціумі. Його суть полягає у зв'язку комунікації з ефективністю іншомовної діяльності, спрямованої на досягнення виховних та освітніх цілей.

Емоційно-ціннісний компонент включає в себе гуманістичне прагнення до спілкування, інтерес до іншої людини, готовність вступити в діалогічні взаємини.

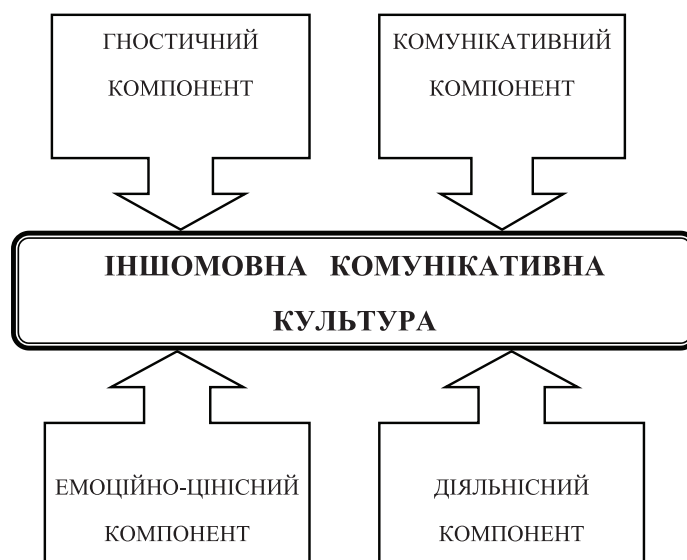

Рис. Структура іншомовної комунікативної культури

Діяльнісний компонент інтегрує попередні компоненти на основі здійснення послідовності дій: сприйняття нового матеріалу, осмислення, формування та узагальнення інформації, систематизація та закріплення знань, здатність застосовувати здобуті знання на практиці, вміння об'єктивно оцінювати дії свої та інших в умовах іншомовної комунікації.

Розгляд педагогічної літератури засвідчує, що на сьогодні остаточного підходу до вимірювання вихованості не існує. І. Подласий вважає, що критерії вихованості – це теоретично розроблені показники рівня сформованості різних якостей особистості. На думку науковця, визначення рівнів вихованості – це також тестування, відмінність полягає лише в тому, що аналізується не теоретичне завдання, а практична поведінка молодшої людини в певній ситуації, виховання в неї необхідних дій, що свідчать про наявність чи відсутність певних якостей [7, с. 32].

Для будь-якої науки досить важливим є питання про критерії, якими можна керуватися при оцінці педагогічних процесів і явищ. Тільки за наявності таких критеріїв можна зробити висновок про бажані, найкращі результати педагогічного впливу [3, с. 17].

У розробці власних критеріїв вихованості іншомовної комунікативної культури учасників виховного процесу нами виокремлено такі вимоги: надійність, доступність і зручність вимірювання, узгодження з компонентами вихованості іншомовної комунікації, взаємозумовленість критерію і його показників.

В. Білоусова під критерієм розуміє ідеальний зразок, еталон, який визначає вищий, найдосконаліший рівень функціонування певної системи, при порівнянні з яким можна встановити ступінь відповідності і наближення справжнього, існуючого рівня досліджуваного явища до еталона. При цьому критерій подається як сукупність ознак, які дають можливість відрізнити один рівень від іншого [4, с. 192]. Водночас В. Вергасов акцентує свою увагу на спрямованості критерію на управління діяльністю [5, с. 174].

Із метою моніторингу та аналізу динаміки виховання іншомовної комунікативної культури учасників виховного процесу в нашому дослідженні визначено

такі **критерії вихованості іншомовної комунікативної культури студента**:

- **когнітивний**: включає уявлення про іншомовну комунікативну культуру, усвідомлення цінності інших культур та повагу до їх особливостей. Його показниками є: готовність до іншомовної комунікації; визнання рівності культур, їх цінностей і здобутків; розуміння сутності взаємодії культур у сучасному світі; способи уникнення та запобігання виникненню конфліктних міжкультурних ситуацій у спілкуванні;

- **емоційно-ціннісний**: визначає ціннісне ставлення студента до міжкультурної комунікації в інформаційному середовищі, окреслює емоційні почуття та мотиви, які супроводжують іншомовну комунікацію, прагнення бути суб'єктом двох та більше культур. Його показниками є: комунікативна толерантність, набуття позитивного досвіду іншомовного спілкування; ціннісне ставлення до співрозмовника; відкритість до комунікативного діалогу;

- **культурно-поведінковий**: передбачає здатність студента використовувати іноземну мову як засіб для досягнення взаєморозуміння в особистісному та професійному міжкультурному спілкуванні, уміння варіювати вербальну та невербальну поведінку відповідно до комунікативної ситуації, досягати консенсусу в конфліктах. Про сформованість іншомовної комунікативної культури свідчать такі показники: володіння іноземною мовою на достатньому рівні для вільної комунікації, можливість продукувати власні комунікативні стратегії спілкування, здатність до реалізації комунікативних моделей у мовленнєвій поведінці, комунікативний контроль власних дій.

Розроблені критерії і показники дають можливість характеризувати **рівні вихованості іншомовної комунікативної культури** студентів гуманітарних спеціальностей закладів вищої освіти.

Низький рівень (недосконалий) характеризується переважно нечітким розумінням значення терміна «іншомовна комунікативна культура», недостатніми знаннями про основні складові іншомовної комунікативної культури, наявністю труднощів у комунікації іноземною мовою, ігноруванням ціннісного ставлення до співрозмовника. Студент виявляє низький рівень інтерпретування моделей поведінки в комунікативній ситуації та байдуже ставиться до реалізації

комунікативних моделей, схильний до конфліктності. Спостерігається відсутність його самовизначення як учасника іншомовної комунікації. Спілкування характеризується обмеженим набором мовних засобів, студент припускається помилок у мовних і мовленнєвих нормах, відчуває труднощі щодо вільного спілкування іноземною мовою.

Для середнього (потенційно досконалого) рівня характерним є прагнення до освоєння особливостей і цінностей іншомовної комунікативної культури. Цей рівень передбачає несистематичність знань та дій у комунікації та діалозі. Зацікавленість, активність у діалозі співіснує з нечіткими уявленнями про засоби здійснення комунікації. В умовах проблемних ситуацій спостерігаються помилки в нормах іншомовних висловлювань. Студент використовує стандартний набір комунікативних практик, однак не завжди спроможний вільно висловити думку або змодельовати власні стратегії комунікативної взаємодії.

Високий (досконалий) рівень характеризується наявністю у студента необхідного обсягу знань про «комунікативний ідеал», обізнаністю в особливостях і цінностях іншомовної комунікативної культури. Учасник взаємодії проявляє ціннісне відношення до співрозмовника та відкритість до діалогу. Він ефективно здійснює комунікацію та реалізує комунікативні моделі, створюючи власні чіткі стратегії, може передбачити міжкультурні комунікативні конфлікти. Студент упевнено і вільно використовує іноземну мову в більшості ситуацій, допускає незначні помилки в нормативному використанні мовних засобів, володіє іноземною мовою переважно на достатньому рівні для вільної комунікації, виявляє комунікативну толерантність. За наявності ускладнень легко налагоджує взаємодію.

Висновки. Отже, рівень вихованості іншомовної комунікативної культури у студентів гуманітарних

спеціальностей ЗВО можна визначити за когнітивним, емоційно-ціннісним та культурно-поведінковим критеріями, яким притаманна низка показників, що дозволяють описати три рівні вихованості студентів (високий, середній, низький).

Перспективним вважається подальше дослідження педагогічних умов виховання іншомовної комунікативної культури у студентів гуманітарних спеціальностей закладів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аитов В. Ф. Проблемно-проектный подход к формированию иноязычной профессиональной компетентности студентов: на примере неязыковых факультетов педагогических вузов : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. : 13.00.02 / В. Ф. Аитов. – СПб., 2007. – 48 с.
2. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 26.03.2019).
3. Батищев Г. Особенности культуры глубинного общения педагога / Г. Батищев. – М. : ИФАН, 1987. – 111 с.
4. Білоусова В. Теорія і методика гуманізації відносин старшокласників у позаурочній діяльності загальноосвітньої школи / В. Білоусова. – К. : ІЗМН, 1997. – 192 с.
5. Вергасов В. Активизация познавательной деятельности студентов в высшей школе / В. Вергасов. – К. : Высшая школа, 1985. – 174 с.
6. Педагогічний енциклопедичний словник / гол. ред. Б. Бім-Бад. – М. : Велика Рос. енциклопедія, 2002. – 324 с.
7. Подласый И. Педагогика. Новый курс. Книга 2. Процесс воспитания / И. Подласый. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 256 с.

Дата надходження до редакції: 15.04.2019 р.

УДК 81'246

Тетяна ПУТІЙ,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри філософії
та суспільно-гуманітарних дисциплін
Запорізького ОШПО

ОЦІНЮВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРАКТИЦІ БАГАТОМОВНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто підходи до оцінювання мовної компетентності школярів, можливості використання Європейського мовного портфоліо як одного з важливих засобів оцінювання. Визначено напрями подальших досліджень щодо практичного вирішення означеної проблеми.

Ключові слова: багатомовна освіта, оцінювання, мовна компетентність, мовне портфоліо.

В статье рассмотрены подходы к оцениванию языковой компетентности школьников, возможности использования Европейского языкового портфолио как одного из важных средств оценивания. Определены направления дальнейших исследований практического решения данной проблемы.

Ключевые слова: многоязычное образование, оценивание, языковая компетентность, языковое портфолио.